

TÁC ĐỘNG CỦA CAM KẾT CẮT GIẢM THUẾ QUAN NHẬP KHẨU TRONG CPTPP ĐỐI VỚI VIỆT NAM

VÕ LÊ NAM *

HÀ THỊ PHƯƠNG TRÀ **

Tóm tắt: Trên cơ sở phân tích cam kết cắt giảm về thuế quan nhập khẩu trong Hiệp định Đối tác toàn diện và tiến bộ xuyên Thái Bình Dương, bài viết nhận định rằng, sự ảnh hưởng của việc mở cửa thị trường thương mại hàng hoá trong khuôn khổ CPTPP với kinh tế Việt Nam cũng như khả năng cạnh tranh của một số nhóm hàng sau khi giảm thuế, đặc biệt là các mặt hàng chủ lực, bao gồm: may mặc, nông sản, thủy sản, sản phẩm điện, điện tử, khoáng sản và dầu khí là không đáng kể. Tuy vậy, Chính phủ cũng như các doanh nghiệp vẫn gặp phải những thách thức nhất định khi triển khai CPTPP. Bài viết đưa ra một số đề xuất chính sách để Việt Nam có thể khai thác hiệu quả quy định về thuế quan nhập khẩu của Hiệp định trong thời gian tới.

Từ khoá: Cam kết cắt giảm; CPTPP; thuế quan nhập khẩu; thương mại hàng hoá

Nhận bài: 24/02/2020

Hoàn thành biên tập: 24/4/2020

Duyệt đăng: 13/5/2020

IMPACT OF IMPORT TARIFF REDUCTION COMMITMENTS UNDER THE CPTPP ON VIETNAM

Abstract: On the basis of analysing import tariff reduction commitments under the Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership (CPTPP), it is argued in the paper that the impact of opening market access for trade in goods under the CPTPP framework on both the economy of Vietnam and the competitive ability of some goods sectors, especially the key ones including garments, agriculture, aquaculture, electrical and electronic products, minerals and petroleum after the tariff reduction, remains insignificant. However, the Government and enterprises still encounter certain challenges when implementing the CPTPP. The paper, thus, offers some policy proposals which may help Vietnam effectively implement the provisions of the Agreement on import tariff in the coming time.

Keywords: Reduction commitment; CPTPP; import tariff; trade in goods

Received: Feb 24th, 2020; Editing completed: Apr 24th, 2020; Accepted for publication: May 13th, 2020

Hiệp định đối tác toàn diện và tiến bộ xuyên Thái Bình Dương là hiệp định thế hệ mới, bao gồm 11 nước thành viên và có hiệu lực với Việt Nam từ tháng 01 năm 2019. Hiệp định được đánh giá sẽ giảm thuế

quan, thúc đẩy thương mại cho một thị trường chung hơn 10 nghìn tỉ USD.⁽¹⁾ Theo Ngân hàng Thế giới, dự kiến CPTPP sẽ hỗ trợ tổng sản lượng quốc nội (GDP) của Việt

* Thạc sĩ, Công ti TNHH Anshan quốc tế

E-mail: nam.vo@cbv.vn

** Thạc sĩ, Trường Đại học Luật Hà Nội

E-mail: tra.law.vn@gmail.com

(1). Michelle Russell, Vietnam should exploit CPTPP markets for growth, https://www.just-style.com/news/vietnam-should-exploit-cptpp-markets-for-growth_id133218.aspx, truy cập 22/4/2020.

Nam tăng 1,1% đến năm 2030. Đối với thương mại, nhập khẩu tăng 5,3% và xuất khẩu tăng 4,2%.⁽²⁾ Thương mại của Việt Nam và các nước CPTPP sẽ tăng từ 54 tỉ USD lên 80 tỉ USD, chiếm 25% tổng lượng xuất khẩu. Khi Việt Nam tham gia CPTPP sẽ có nhiều thách thức và cơ hội mới. Trên cơ sở tổng hợp nội dung quy định thuế quan nhập khẩu theo CPTPP và xem xét sự ảnh hưởng của việc mở cửa thị trường hàng hoá các nước thành viên CPTPP dưới góc độ kinh tế đối với Việt Nam, bài viết trả lời câu hỏi: Liệu việc cắt giảm thuế quan trong CPTPP có ảnh hưởng tích cực hay không và ở mức độ nào đối với nước đang phát triển như Việt Nam?

1. Tổng quan quy định về thuế quan nhập khẩu trong CPTPP

Theo Tổng cục Hải quan, các nước thành viên CPTPP chiếm tỉ trọng hơn 10% tổng kim ngạch xuất nhập khẩu (XNK) của Việt Nam với các đối tác thương mại, năm 2018 là khoảng 54 tỉ USD,⁽³⁾ nhiều nhất là Nhật Bản với tỉ trọng hơn 7%. Các mặt hàng xuất khẩu chính trong năm 2018 theo thứ tự từ cao

xuống thấp bao gồm: điện thoại các loại và linh kiện (49 tỉ USD), hàng dệt may (30,49 tỉ USD), máy vi tính, sản phẩm điện tử và linh kiện (29,32 tỉ USD), nhóm hàng nông sản (17,8 tỉ USD), giày dép các loại (16,24 tỉ USD), hàng thủy sản (8,8 tỉ USD). Các mặt hàng nhập khẩu chính bao gồm: máy vi tính, sản phẩm điện tử và linh kiện (42,2 tỉ USD), máy móc, thiết bị, dụng cụ, phụ tùng (33,73 tỉ USD), điện thoại các loại và linh kiện (15,87 tỉ USD), nhóm mặt hàng nguyên phụ liệu dệt may, da, giày (23,91 tỉ USD).⁽⁴⁾ Về nội dung của biểu cam kết thuế quan, mỗi nước thành viên sẽ áp dụng biểu thuế riêng, các dòng thuế sẽ được thể hiện trong biểu thuế.⁽⁵⁾ Thông thường, biểu thuế của nước thành viên được áp dụng cho hàng hoá nhập khẩu vào nước đó. Biểu thuế được áp dụng cho dòng thuế của tất cả các nước thành viên, trong trường hợp thuế được áp dụng khác nhau cho các thành viên khác nhau, nước đó sẽ đưa ra biểu thuế áp dụng riêng cho từng thành viên.⁽⁶⁾ Tương tự như trong khuôn khổ WTO, trong CPTPP, các biện pháp cấm, hạn chế nhập hoặc xuất khẩu, ngoại trừ đã được nêu trong cam kết, đều được coi là vi phạm.⁽⁷⁾ Tương tự như Điều III Hiệp định chung về Thuế quan và

(2). World Bank, *Economic and Distributional Impacts of Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership: The case of Vietnam*, <http://documents.worldbank.org/curated/en/530071520516750941/Economic-and-distributional-impacts-of-comprehensive-and-progressive-agreement-for-trans-pacific-partnership-the-case-of-Vietnam>, truy cập 22/4/2020.

(3). Tổng cục Hải quan, *Báo cáo tình hình xuất khẩu, nhập khẩu hàng hoá của Việt Nam tháng 12 và năm 2018*, <https://www.customs.gov.vn/Lists/ThongKeHaiQuan/ViewDetails.aspx?ID=1559&Category=Ph%C3%A2n%20t%C3%ADch%20%C4%91%E1%BB%8Bnh%20k%E1%BB%B3&Group=Ph%C3%A2n%20t%C3%ADch>, truy cập 22/4/2020.

(4). Tổng cục Hải quan, tldd.

(5). Biểu cam kết thuế quan của Việt Nam trong CPTPP, <http://www.trungtamwto.vn/chuyen-de/10835-van-kien-hiep-dinh-cptpp>, truy cập 22/4/2020.

(6). Biểu cam kết thuế quan của Canada, Chile, Nhật Bản, Mexico trong CPTPP, <http://www.trungtamwto.vn/chuyen-de/10835-van-kien-hiep-dinh-cptpp>, truy cập 22/4/2020.

(7). Điều 2.10 Hiệp định CPTPP, <http://www.trungtamwto.vn/chuyen-de/10835-van-kien-hiep-dinh-cptpp>, truy cập 22/4/2020.

Thương mại của WTO năm 1994 (GATT 1994), thành viên CPTPP sẽ phải đối xử “không kém thuận lợi hơn sự đối xử ưu đãi nhất mà chính quyền địa phương dành cho hàng hoá tương tự, cạnh tranh trực tiếp hoặc hàng hoá có thể thay thế lẫn nhau của bên mà chính quyền địa phương đó trực thuộc”.⁽⁸⁾ Biểu cam kết thuế của CPTPP được thực thi ở Việt Nam trên cơ sở Nghị định số 57/2019/NĐ-CP ngày 26/6/2019 của Chính phủ về biểu thuế xuất nhập khẩu ưu đãi đặc biệt của Việt Nam để thực hiện CPTPP giai đoạn 2019 - 2022, bao gồm 519 dòng thuế xuất khẩu ưu đãi và gần 11,000 dòng thuế nhập khẩu ưu đãi. Cam kết thuế quan cụ thể của Việt Nam có thể chia theo thời hạn xoá bỏ thuế như ngay lập tức, 5 đến 10 năm và trên 10 năm. Nhìn chung, ngay lập tức sau khi Hiệp định có hiệu lực, khoảng 78 - 95% số dòng thuế sẽ được xoá bỏ và sau 10 năm sẽ là hơn 97% dòng thuế, tuy nhiên vẫn còn một số dòng thuế sẽ áp dụng hạn ngạch.⁽⁹⁾

2. Ảnh hưởng của cam kết cắt giảm thuế quan nhập khẩu trong CPTPP với Việt Nam

Theo định nghĩa tại từ điển Black's Law: “Thuế quan (tariff) được hiểu là biểu hoặc hệ thống thuế của nhà nước đánh vào hàng

hoá xuất khẩu hoặc nhập khẩu”.⁽¹⁰⁾ Các nước thành viên CPTPP chiếm 13,5% GDP toàn cầu.⁽¹¹⁾ Trong số 11 nước tham gia CPTPP, đối tác thương mại quan trọng nhất của Việt Nam là Nhật Bản; 07 trong 10 nước đã kí hiệp định thương mại tự do (FTA) với Việt Nam bao gồm: Nhật Bản, Chile, các nước ASEAN, Australia và New Zealand thông qua kênh FTA song phương cũng như FTA của ASEAN với các nước. Thuế quan bình quân gia quyền áp dụng cho Việt Nam trong CPTPP sẽ giảm từ mức 1,7% trong năm 2017 xuống mức 0,2% vào năm 2030. Còn thuế quan bình quân của Việt Nam áp dụng cho các nước thành viên CPTPP sẽ giảm từ 2,9% xuống 0,1% cho đến năm 2030.⁽¹²⁾ Như vậy, thuế quan bình quân được giảm khi tham gia CPTPP không nhiều, chỉ khoảng 1% - 2%. Điều này được lí giải vì đa số thành viên CPTPP đã tham gia FTA với Việt Nam và nhiều dòng thuế đã được giảm.⁽¹³⁾ Có thể nói, việc giảm thuế quan ảnh hưởng không quá lớn với nền kinh tế Việt Nam. Việc cắt giảm thuế quan trong CPTPP chắc chắn làm giảm thu ngân sách nhưng việc này sẽ không có tác động đột ngột bởi 7/10 nước tham gia CPTPP đã có FTA với Việt Nam và thương mại với 3

(8). Điều 2.3 Hiệp định CPTPP, <http://cptpp.moit.gov.vn/data/e0593b3b-82bf-4956-9721-88e51bd099e6/userfiles/files/02%20Chuong%20Doi%20xu%20quoc%20gia%20va%20mo%20cua%20thi%20truong%20-%20VIE.pdf>, truy cập 10/9/2019.

(9). Chương 2 Hiệp định CPTPP, <http://www.trungtamwto.vn/chuyen-de/10835-van-kien-hiep-dinh-cptpp>, truy cập 10/9/2019.

(10). Bryan A. Garner, *Black's Law Dictionary (Eleventh Edition)*, Thomson Reuters, USA, 2019, tr. 1757.

(11). Jens Katsner, *Vietnam seeks to boost fabric production for CPTPP orders*, https://www.just-style.com/analysis/vietnam-seeks-to-boost-fabric-production-for-cptpp-orders_id136287.aspx, truy cập 10/9/2019.

(12). World Bank, tldd.

(13). Xem thêm: Hiệp định AFTA, các FTA giữa Australia, New Zealand và ASEAN, FTA Việt Nam-Nhật Bản (VJEPA), FTA Việt Nam-Chile (VCFTA), [http://www.trung tamwto.vn/fta](http://www.trungtamwto.vn/fta), truy cập 10/9/2019.

CPTPP: Cam kết và thực thi

nước chưa có FTA là Canada, Mexico, Peru còn khiêm tốn. Nhà nước có thể có những giải pháp nhằm tăng thu nội địa, thu hút đầu tư, cơ cấu lại ngân sách, quản lý nợ công, mở rộng cơ sở thuế. Ngoài ra, thuế xuất khẩu được Việt Nam giữ lại những mặt hàng có nguồn thu lớn (khoáng sản) nên tác động giảm thu là không đáng kể.⁽¹⁴⁾ Cụ thể, ảnh hưởng của quy định thuế quan trong CPTPP ở một số ngành mũi nhọn của Việt Nam như sau:

Thứ nhất, điện thoại, máy vi tính, sản phẩm điện tử và linh kiện

Đối với các mặt hàng trên, chủ yếu Việt Nam nhập linh kiện (chủ yếu từ Hàn Quốc và Trung Quốc), lắp ráp và xuất khẩu sang thị trường khác. Ví dụ như đối với linh kiện điện thoại, nhập khẩu từ Hàn Quốc và Trung Quốc chiếm 90%,⁽¹⁵⁾ xuất khẩu đi các nước EU, Hoa Kỳ, một phần xuất khẩu trở lại Hàn Quốc và Trung Quốc. Tuy đây là mặt hàng chiếm tỉ trọng thương mại lớn nhất của Việt Nam nhưng sẽ không được hưởng lợi nhiều từ CPTPP vì các nước thành viên CPTPP không trong nhóm nhập khẩu quan trọng và các công ti trong lĩnh vực này là các doanh nghiệp FDI như LG và Samsung.⁽¹⁶⁾

(14). Bộ Công thương, Diễn đàn: “Thuận lợi và khó khăn đối với Việt Nam khi thực hiện Hiệp định đối tác toàn diện và tiến bộ xuyên Thái Bình Dương (CPTPP) trong bối cảnh căng thẳng thương mại Mỹ Trung”, <https://www.moit.gov.vn/web/guest/tin-chi-tiet/-/chi-tiet/dien-%C4%91an-thuan-loi-va-kho-khan-%C4%91oi-voi-viet-nam-khi-thuc-hien-hiep-%C4%91inh-%C4%91oi-tac-toan-dien-va-tien-bo-xuyen-thai-binh-duong-cptpp-trong-boi-can-cang-thang-thuong-mai-my-trung--16422-16.html>, truy cập 10/9/2019.

(15). Tổng cục Hải quan, tldd.

(16). Cho Jin-Young, *Samsung and LG lead Vietnamese economy*, <http://www.businesskorea.co.kr/news/articleView.html?idxno=20066>, truy cập 22/4/2020.

Thứ hai, hàng dệt may

Tổng giá trị xuất khẩu hàng dệt may năm 2018 đạt 30,49 tỉ USD,⁽¹⁷⁾ tính hết tháng 7/2019, Hoa Kỳ là thị trường xuất khẩu dệt may lớn nhất của Việt Nam, chiếm 46% tổng kim ngạch xuất khẩu với giá trị 8,49 tỉ USD. Trong các nước thành viên CPTPP, Nhật Bản và Canada chiếm hơn 10% tỉ trọng tổng giá trị xuất khẩu. Khi tham gia Hiệp định, đa số thành viên CPTPP sẽ giảm thuế quan cho các mặt hàng dệt may về 0%, riêng Mexico và Peru sẽ giảm sau 16 năm. Do đó, Việt Nam sẽ có lợi thế về xuất khẩu sang các nước CPTPP. Theo dự báo của Trung tâm Thông tin và Dự báo kinh tế-xã hội quốc gia (NCIF), CPTPP mang lại tốc độ tăng trưởng xuất khẩu tăng thêm cho ngành từ 8,3% - 10,8%.⁽¹⁸⁾ Tuy nhiên, đối tác quan trọng nhất là Nhật Bản đã cam kết thuế quan dệt may bằng không theo lộ trình đến năm 2019⁽¹⁹⁾ và đối với các nước thuộc ASEAN (Singapore, Malaysia và Brunei) theo Hiệp định ATIGA cũng được giảm về không (0%). Canada sẽ xoá bỏ toàn bộ thuế quan về 0% sau 3 năm, Mexico và Peru theo lộ trình sẽ xoá bỏ sau 16 năm.⁽²⁰⁾ Việt

(17). Tổng cục Hải quan, tldd.

(18). Hà Thu, *Năm 2019 ngành nào được hưởng lợi ngay từ CPTPP*, <https://cafef.vn/nam-2019-nganh-nao-duoc-huong-loi-ngay-nho-cptpp-20190204164957218.chn>, truy cập 10/9/2019.

(19). Phụ lục 1 Cam kết thuế quan, Hiệp định song phương giữa Việt Nam và Nhật Bản (VJEPA), <http://www.trungtamwto.vn/chuyen-de/4649-hiep-dinh-doi-tac-kinh-te-giua-viet-nam-va-nhat-ban-vjepa>, truy cập 10/9/2019.

(20). Biểu cam kết thuế quan của Việt Nam trong CPTPP, <http://www.trungtamwto.vn/chuyen-de/10835-van-kien-hiep-dinh-cptpp>, truy cập 22/4/2020.

Nam chủ yếu sẽ được hưởng lợi từ thị trường Canada.⁽²¹⁾

Cần phải nhắc lại rằng, CPTPP khởi đầu là TPP bao gồm Hoa Kỳ - hiện là đối tác thương mại lớn nhất của Việt Nam. Để được chứng nhận là xuất xứ hàng dệt may từ TPP và hưởng các ưu đãi thuế quan thì doanh nghiệp phải đáp ứng yêu cầu theo nguyên tắc “từ sợi trở đi”.⁽²²⁾ Kì vọng Hoa Kỳ - nhà sản xuất sợi và Việt Nam - dệt may, sẽ tạo thành chuỗi cung ứng trong TPP. Tuy nhiên, khi Hoa Kỳ - nhà sản xuất sợi không tham gia CPTPP và các điều khoản trên vẫn được giữ nguyên, Việt Nam vẫn nhập khẩu sợi chủ yếu từ Hàn Quốc và Trung Quốc (không thuộc CPTPP), đây sẽ rào cản lớn cho doanh nghiệp Việt Nam vì Việt Nam chưa thể hình thành chuỗi cung ứng trong CPTPP cũng như trong nước. Ngoài ra, hơn 60% nguồn cung nguyên liệu mà doanh nghiệp trong nước cần (liên kết thượng nguồn yếu khiến nhu cầu nhập của doanh nghiệp là hơn 60% mặc dù có những tín hiệu cải thiện bước đầu đến từ doanh nghiệp trong nước, ví dụ như việc công ti dệt Trần Hiệp Thành thông báo đầu tư 42,7 triệu USD trong đầu năm 2019 nhằm tận dụng những thuận lợi đến từ CPTPP) đều đến từ các nước ngoài CPTPP.⁽²³⁾ Nguyên tắc “từ sợi trở đi” cũng

được đánh giá là nguyên tắc có độ khó cao nhất trong số các FTA mà Việt Nam là một bên đối tác. Do vậy, trong những viễn cảnh khả quan nhất thì việc cắt giảm thuế quan và các quy định khác trong CPTPP về thương mại hàng hoá cũng khó có thể tạo ra tăng trưởng đột phá của ngành dệt may trong nước như kì vọng.

Thứ ba, hàng nông sản

Các sản phẩm nông nghiệp, lương thực, thực phẩm, đồ uống, thuốc lá xuất sang các nước thành viên CPTPP chiếm khoảng 10% tổng kim ngạch xuất khẩu hàng hoá trong năm 2017.⁽²⁴⁾ Do mặt hàng nông sản có tính đặc thù nên một số sản phẩm không được cắt giảm thuế hoặc bị hạn chế bởi các rào cản phi thuế quan như tiêu chuẩn kỹ thuật vệ sinh, dịch tễ. Trong đó, đối với gạo, Nhật Bản, Peru, Australia và Malaysia không cam kết giảm thuế, Mexico giảm thuế quan cho thóc, gạo lứt ngay lập tức, đối với gạo sẽ giảm từ năm thứ 11. Mexico là nước tiêu thụ gạo lớn nhưng đang phải nhập khẩu 60% gạo,⁽²⁵⁾ đa phần từ Hoa Kỳ với thuế quan bằng 0% theo NAFTA. Việc Việt Nam được giảm thuế vẫn sẽ có điểm yếu là vận tải so với Hoa Kỳ. Đối với rau quả, Peru, Singapore sẽ bỏ ngay thuế quan, còn một số nước như Nhật Bản và Australia sẽ giảm

(21). Huyền Trang, *Hiệp định CPTPP: Lưu ý quy tắc xuất xứ “từ sợi trở đi” trong thị trường Canada*, <https://enternews.vn/hiiep-dinh-cptpp-luu-y-quy-tac-xuat-xu-tu-soi-tro-di-trong-thi-truong-canada-149268.html>, truy cập 22/4/2020.

(22). Chương 4 Hiệp định CPTPP, <http://www.trungtamwto.vn/chuyen-de/10835-van-kien-hiep-dinh-cptpp>, truy cập ngày 10/9/2019.

(23). Jens Kastner, tltđ.

(24). Ngân hàng Bưu điện Liên Việt, *Tác động của TPP đối với các ngành kinh tế Việt Nam*, <http://research.lienvietpostbank.com.vn/danh-gia-tac-dong-cua-hiep-dinh-cptpp-den-mot-so-nganh-kinh-te-cua-viet-nam>, truy cập 22/4/2020.

(25). Mordor Intelligence, *Report Mexico Rice Market - Growth and Trends*, <https://www.mordorintelligence.com/industry-reports/mexico-rice-market>, truy cập 10/9/2019.

CPTPP: Cam kết và thực thi

thuế từ năm thứ 3 đến năm thứ 5. Hiện tại rau quả chủ yếu xuất sang Trung Quốc (74% thị phần),⁽²⁶⁾ việc xuất được sang các nước CPTPP sẽ mang lại hiệu quả lớn cho ngành, tuy nhiên cần có sự chuẩn bị kỹ càng để đáp ứng được các tiêu chuẩn kỹ thuật, vệ sinh, dịch tễ. Ngành thức ăn chăn nuôi phụ thuộc vào các doanh nghiệp FDI với 60 - 65% thị phần, với các sản phẩm như ngô, đậu tương được nhập từ nước ngoài.⁽²⁷⁾ Nhìn chung, ưu đãi thuế sẽ giúp các doanh nghiệp FDI củng cố vị trí dẫn đầu.

Thứ tư, thủy sản

Theo Hiệp hội Chế biến và Xuất khẩu thủy sản Việt Nam (VASEP), CPTPP là thị trường quan trọng đối với ngành thủy sản, hiện chiếm 25% thị phần xuất khẩu thủy sản. Phần lớn sản phẩm thủy sản sẽ được bỏ thuế ngay khi CPTPP có hiệu lực, còn lại sẽ xóa bỏ theo lộ trình. Nhật Bản lưu lại một số dòng thuế thủy sản và sẽ xóa bỏ từ năm thứ 11 đến năm thứ 16. Với 25% thị phần và đa số dòng thuế thủy sản được xóa bỏ, CPTPP sẽ là cơ hội cho các doanh nghiệp thủy sản Việt Nam. Đến tháng 4/2019, xuất khẩu các mặt hàng thủy sản trong các nước CPTPP đều biểu hiện sự tăng trưởng so với các thị

trường khác.⁽²⁸⁾ Các vấn đề như rào cản kỹ thuật, tiêu chuẩn chất lượng, quy tắc xuất xứ khắt khe hiện là thách thức đối với ngành thủy sản, chứ không phải vấn đề thuế quan.

Thứ năm, khoáng sản, dầu khí

Kim ngạch xuất khẩu của mặt hàng trên đến các nước CPTPP chiếm 27% tổng kim ngạch xuất khẩu các mặt hàng đó, chủ yếu xuất sang Nhật Bản, Malaysia và Singapore.⁽²⁹⁾ Nhóm này thuộc về nhóm bảo lưu hạn ngạch và thuế xuất khẩu. Về sản lượng, Việt Nam cũng không khai thác nhiều đến mức đáp ứng nguồn cung cho tất cả thị trường nên sản lượng xuất khẩu bị giới hạn và không được lợi đáng kể khi vào CPTPP.

3. Các biện pháp hỗ trợ thực thi CPTPP

3.1. Về phía Chính phủ

Chính phủ đã ban hành Kế hoạch thực thi CPTPP thúc đẩy quá trình hội nhập theo CPTPP, bao gồm những biện pháp sau:⁽³⁰⁾

- Tuyên truyền, phổ biến thông tin về CPTPP và thị trường các nước CPTPP cho các đối tượng có thể bị tác động như nông dân, cơ quan quản lý, cộng đồng doanh nghiệp. Phương thức tuyên truyền thông qua phương tiện truyền thông, trang thông tin điện tử, các lớp tập huấn, hội thảo. Đặc biệt chú trọng tập huấn cán bộ lĩnh vực đầu tư,

(26). Duyên Duyên, *Xuất khẩu rau củ quả Việt Nam chạm mốc 1,8 tỉ USD trong 5 tháng*, <http://vneconomy.vn/xuat-khau-rau-quua-cua-viet-nam-cham-moc-18-ty-usd-trong-5-thang-20190604114923297.htm>, truy cập 10/9/2019.

(27). Neovia Việt Nam, *Thị trường thức ăn chăn nuôi - Doanh nghiệp ngoại đang chiếm ưu thế*, <https://www.vn.neovia-group.com/vi/thi-truong-thuc-chan-nuoi-doanh-nghiep-ngoai-dang-chiem-uu/>, truy cập 10/9/2019.

(28). Nguyễn Hạnh, *Xuất khẩu thủy sản sang thị trường CPTPP: Đáp ứng tiêu chuẩn khắt khe*, <http://www.trungtamwto.vn/chuyen-de/13376-xuat-khau-thuy-san-sang-thi-truong-cptpp-dap-ung-tieu-chuan-khat-khe>, truy cập 10/9/2019.

(29). Ngân hàng Bưu điện Liên Việt, tldd.

(30). Quyết định số 121/QĐ-TTg ngày 24/01/2019 của Thủ tướng Chính phủ về việc phê duyệt Kế hoạch thực hiện Hiệp định CPTPP.

dịch vụ, hải quan, mua sắm chính phủ, phòng vệ thương mại...

- Thiết lập đầu mối thông tin về CPTPP và các hiệp định FTA tại Bộ Công thương để Bộ làm hướng dẫn các vấn đề trong CPTPP.

- Về công tác xây dựng pháp luật, rà soát và sửa đổi, bổ sung văn bản pháp luật theo lộ trình CPTPP, thành lập các uỷ ban, hội đồng chuyên môn để hợp tác với các nước thành viên CPTPP hoàn thiện thiết chế thực thi CPTPP. Cuối cùng là kiện toàn, giao các cơ quan đầu mối của Việt Nam theo các chương của CPTPP. Ví dụ: Chương 2 về thuế quan, mở cửa thị trường sẽ do Bộ Tài chính phụ trách.⁽³¹⁾

- Về vấn đề nhân lực, xây dựng các chương trình hỗ trợ cho doanh nghiệp Việt Nam phù hợp với cam kết trong CPTPP. Nâng cao ứng dụng khoa học, công nghệ, cải thiện, nâng cao năng suất lao động. Tập trung cơ cấu lại nền công nghiệp, đẩy nhanh quá trình cơ cấu kinh tế nông thôn thành mô hình sản xuất tiên tiến, ứng dụng khoa học. Có hai nội dung mới là chú trọng sử dụng hệ thống cảnh báo khi bị điều tra phòng vệ thương mại nhằm giảm thiểu các thiệt hại và xây dựng các tiêu chuẩn kỹ thuật, vệ sinh dịch tễ phù hợp với tiêu chuẩn quốc tế. Điều này đặc biệt quan trọng vì rất nhiều sản phẩm của Việt Nam không xuất khẩu được do không đáp ứng được các tiêu chuẩn trên.

- Các chủ trương và chính sách đối với tổ chức công đoàn, bao gồm hoàn thiện hệ

thống pháp luật Việt Nam để phù hợp với các tiêu chuẩn quốc tế, tăng cường quản lý sự ra đời của tổ chức lao động phù hợp với các nguyên tắc của Tổ chức Lao động quốc tế (ILO).

- Đánh giá tác động của Hiệp định với xã hội.

Để thực hiện các biện pháp trên, các bộ sẽ chịu trách nhiệm theo đầu mối phân công. Về thuế quan sẽ thuộc thẩm quyền của Bộ Tài chính. Hiện Bộ đã thực hiện nhiều biện pháp như ban hành nghị định về biểu thuế xuất khẩu ưu đãi để thực hiện CPTPP, xây dựng các thông tư về xuất xứ, xây dựng báo cáo đánh giá tác động đối với thực thi cam kết CPTPP.⁽³²⁾

Các biện pháp Chính phủ đưa ra đã bao quát toàn bộ vấn đề triển khai CPTPP, trong đó nhiều biện pháp yêu cầu rà soát và cải tổ lại luật như nâng cao tiêu chuẩn kỹ thuật, vệ sinh an toàn. Riêng đối với giải pháp yêu cầu cải tổ lại nền công nghiệp đòi hỏi phải điều chỉnh luật theo hướng ưu đãi, tạo thuận lợi hơn cho các doanh nghiệp khi đầu tư vào ngành mũi nhọn đặc biệt đặt ra thách thức cho Chính phủ. Bởi lẽ để giải quyết vấn đề trên cần huy động nhiều vốn, ví dụ như xây dựng hệ thống cảnh báo cần có hệ thống dữ liệu, phần mềm phân tích; việc tập trung cơ cấu công nghiệp, đẩy nhanh quá trình sản xuất tiên tiến, khoa học cần nguồn vốn khổng lồ đầu tư nhà máy, mua công nghệ,

(31). Quyết định số 734/QĐ-TTg ngày 14/6/2019 của Thủ tướng Chính phủ về chỉ định các cơ quan đầu mối để triển khai thực hiện Hiệp định Đối tác toàn diện và tiến bộ xuyên Thái Bình Dương (CPTPP).

(32). Quyết định số 440/QĐ-BTC ngày 27/3/2019 của Bộ trưởng Bộ Tài chính về Ban hành kế hoạch của Bộ Tài chính thực hiện Quyết định số 121/QĐ-TTg ngày 24/01/2019 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Kế hoạch thực hiện Hiệp định Đối tác toàn diện và tiến bộ xuyên Thái Bình Dương.

đào tạo chuyển giao công nghệ. Hiện tại việc tính toán chi phí, nguồn lực cho các công việc trên là chưa rõ ràng, cần được kịp thời nghiên cứu để đưa ra kế hoạch cụ thể.

3.2. Về phía doanh nghiệp

Đối với các doanh nghiệp, hàng rào thuế quan được giảm nhưng các hàng rào phi thuế quan như quy định về xuất xứ, tiêu chuẩn kỹ thuật, vệ sinh, an toàn, dịch tễ vẫn là thách thức cần phải vượt qua. Chính phủ đã xây dựng các tiêu chuẩn kỹ thuật, vệ sinh dịch tễ phù hợp với tiêu chuẩn quốc tế, các doanh nghiệp cần phải chú trọng đầu tư nâng cao chất lượng và có cơ chế kiểm tra chất lượng sản phẩm phù hợp với các tiêu chuẩn này.

Về bản chất, hàng rào phi thuế quan nâng chi phí đầu tư của doanh nghiệp, đặc biệt một số yêu cầu về công nghệ đòi hỏi phải đầu tư dài hạn, nâng cao tiêu chuẩn chế biến. Ví dụ: để được xuất khẩu hàng dệt may theo thuế ưu đãi của CPTPP, doanh nghiệp dệt may phải mua hoặc đầu tư nhà máy sợi ở nước thành viên CPTPP, quá trình đầu tư, thu hồi vốn cần ít nhất 3 - 5 năm, do vậy, đòi hỏi doanh nghiệp phải phân tích, dự báo được kế hoạch trong dài hạn.⁽³³⁾ Có thể nói, đối với doanh nghiệp, dự báo chính xác mang tính sống còn, doanh nghiệp phải cân nhắc có nên đầu tư nâng cao tiêu chuẩn hay

không? Nếu đầu tư, lấy vốn ở đâu và hoàn trả vốn như thế nào (nhất là đối với doanh nghiệp nhỏ và vừa)? Thị trường có tiếp tục mở rộng đến điểm hoàn vốn đầu tư không?

Hiện tại các doanh nghiệp Việt Nam đang gặp phải hai vấn đề liên quan đến vốn đầu tư: *Một là* doanh nghiệp không có hỗ trợ về vốn, lãi suất vay đang ở mức cao khoảng 10%, vì vậy, doanh nghiệp phải có tỉ suất lợi nhuận trên 10% mới có nhu cầu vay vốn đầu tư. Trong tình hình chiến tranh thương mại chưa rõ ràng, việc tăng đầu tư nhằm nâng cao chất lượng, sản lượng là khá rủi ro; *Hai là* tỉ giá Việt Nam đồng được giữ ở mức 23.000đ khá lâu, trong khi chiến tranh thương mại khiến các đồng như USD, Nhân dân tệ đều phải giảm lãi suất. Việc này khiến giá trị hàng hoá Việt Nam trở nên đắt đỏ hơn.

Trong các giải pháp của Chính phủ có hệ thống cảnh báo về điều tra phòng vệ thương mại, các doanh nghiệp có thể lấy dữ liệu từ hệ thống để lập mô hình dự báo cho doanh nghiệp, tuy nhiên Chính phủ lại chưa đưa ra giải pháp hỗ trợ vốn cụ thể cho doanh nghiệp.

Từ những thách thức trên, cần tập trung thực hiện các giải pháp sau:

- Vấn đề nâng cao tiêu chuẩn kỹ thuật, vệ sinh an toàn dịch tễ tuy là thách thức nhưng không phải mới với các doanh nghiệp Việt Nam. Thống kê thương mại tăng 230% từ 203 tỉ năm 2011 lên 480 tỉ USD năm 2018,⁽³⁴⁾ Việt Nam là nền kinh tế nhỏ nhưng xuất

(33). Các doanh nghiệp thuộc Vinatex lợi nhuận năm 2018 tăng 35% do năm 2015 đầu tư nhà máy sợi, tuy nhiên các doanh nghiệp khác có thể thua lỗ vì không đầu tư nâng cao chất lượng và không được hưởng ưu đãi thuế của CPTPP. Xem: Hạ An, “Năm 2019 ngành dệt may sẽ gặp nhiều thách thức hơn 2018”, *Tạp chí Công thương*, <http://tapchicongthuong.vn/bai-viet/nam-2019-nganh-det-may-se-gap-nhieu-thach-thuc-hon-2018-59525.htm>, truy cập 10/9/2019.

(34). Tổng cục Hải quan, *Thống kê định kì tình hình xuất khẩu, nhập khẩu hàng hoá của Việt Nam tháng 12 và năm 2015*, <https://www.customs.gov.vn/Lists/ThongKeHaiQuan/ViewDetails.aspx?ID=914&C>, truy cập 22/4/2020.

khẩu đứng thứ 22 trên thế giới⁽³⁵⁾ là những minh chứng cho thấy sự tăng trưởng vượt bậc về vị thế của các doanh nghiệp xuất khẩu. Khi các doanh nghiệp xuất khẩu đang tăng trưởng tốt, Chính phủ không nên can thiệp quản lý mà nên có chính sách để hỗ trợ tăng trưởng.

- Về nội dung thông tin hỗ trợ cho doanh nghiệp, Việt Nam có thể tổ chức như Bộ Công thương và Hải quan Hoa Kỳ: Doanh nghiệp có thể tra cứu thông tin xuất nhập khẩu qua mạng internet, hệ thống sẽ lọc thông tin cần thiết, ví dụ như hàng hoá thuộc Hiệp định nào, quy định về thuế và các loại giấy tờ đối với hàng hoá đó. Doanh nghiệp cũng có thể làm kiểm tra qua mạng (test online) để được đào tạo về quy trình thương mại.

- Về hệ thống cảnh báo về điều tra phòng vệ: Hiện sự phát triển của cách mạng công nghiệp 4.0 cho phép thu thập và xử lý dữ liệu lớn (big data), Việt Nam có thể mở rộng phạm vi cảnh báo không chỉ thông tin về điều tra phòng vệ mà bao gồm cả thông tin thị trường để doanh nghiệp có thể dự báo, lập kế hoạch phát triển.

- Vấn đề vốn, như đã nêu trên, các doanh nghiệp vừa và nhỏ cần sự hỗ trợ về vốn để nâng cao tiêu chuẩn vào thị trường CPTPP, Chính phủ nên có những gói hỗ trợ cho doanh nghiệp vừa và nhỏ phù hợp với cam kết WTO.

- Vấn đề tỉ giá thuộc thẩm quyền của Ngân hàng nhà nước,⁽³⁶⁾ trong trường hợp các

ngân hàng trung ương khác tiếp tục phá giá đồng tiền để tăng xuất khẩu, Ngân hàng nhà nước Việt Nam cũng sẽ phải giảm tỉ giá Việt Nam Đồng để hỗ trợ doanh nghiệp xuất khẩu.

- Đơn giản hoá thủ tục cho doanh nghiệp để tiết kiệm thời gian và chi phí; cho phép khai báo qua mạng các thủ tục xuất xứ, thủ tục hải quan, giấy chứng nhận an toàn vệ sinh thực phẩm và các giấy phép khác.

CPTPP cho phép Việt Nam tham gia vào chuỗi cung ứng của thị trường 10 nghìn tỉ USD, với 400 triệu dân. Việc Hoa Kỳ - một nền kinh tế 19 nghìn tỉ với 320 triệu dân rút khỏi CPTPP làm cho cơ hội của Việt Nam giảm đi nhiều. Tuy nhiên, theo các dự báo, Việt Nam vẫn sẽ được hưởng lợi từ CPTPP⁽³⁷⁾ bởi bên cạnh những tác động giảm thuế không đáng kể, nguồn lợi từ hai thị trường tiềm năng trên 2 nghìn tỉ đô là Canada và Mexico cùng những nhóm giải pháp bao quát của Chính phủ như đã phân tích, liên quan đến việc Hoa Kỳ rút khỏi CPTPP, Việt Nam còn được bù đắp bởi việc Hoa Kỳ đánh thuế Trung Quốc, dẫn đến xuất khẩu sang Hoa Kỳ tăng mạnh (26% trong 6 tháng năm 2019).⁽³⁸⁾ Thương mại thế giới bắt đầu có

(35). Daniel Workman, *World's top export countries*, <http://www.worldstopexports.com/worlds-top-export-countries/>, truy cập 20/9/2019.

(36). Thông tư số 15/2015/TT-NHNN ngày 02/10/2015 của Thống đốc Ngân hàng nhà nước hướng dẫn giao dịch ngoại tệ trên thị trường ngoại tệ của các tổ chức tín dụng được phép hoạt động ngoại hối.

(37). World Bank, *Economic and Distributional Impacts of Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership: The case of Vietnam*, <http://documents.worldbank.org/curated/en/530071520516750941/Economic-and-distributional-impacts-of-comprehensive-and-progressive-agreement-for-trans-pacific-partnership-the-case-of-Vietnam>, truy cập 10/9/2019.

(38). Nguyễn Thanh, *Kim ngạch xuất khẩu sang các thị trường là thành viên CPTPP đạt mức tăng tốt*, <http://baodansinh.vn/kim-ngach-xuat-khau-sang-cac-thi-truong-la-thanh-vien-cptpp-dat-muc-tang-tot-101489.htm>, truy cập 10/9/2019.

CPTPP: Cam kết và thực thi

dầu hiệu giảm do cuộc chiến tranh thương mại này. Nhìn chung, trong 8 tháng đầu năm 2019, xuất khẩu của Việt Nam tăng 7,3%,⁽³⁹⁾ tuy nhiên xuất khẩu sang thị trường CPTPP tăng cao hơn trung bình, Canada tăng 31%, Mexico tăng 22%.⁽⁴⁰⁾ Tại thời điểm chiến tranh thương mại bắt đầu ảnh hưởng đến xuất nhập khẩu của Việt Nam, tham gia CPTPP là cơ hội để có thể cơ cấu lại thị trường xuất nhập khẩu. Xuất khẩu Trung Quốc tăng trưởng âm⁽⁴¹⁾ nhưng Việt Nam vẫn duy trì tăng trưởng 7%, phản ánh mức tăng trưởng tốt. Mặc dù khi gia nhập CPTPP, Việt Nam có một số vấn đề về rào cản phi thuế quan và vốn nhưng các doanh nghiệp vẫn đang giải quyết được nên các giải pháp của Chính phủ chỉ mang tính hỗ trợ đà tăng trưởng của doanh nghiệp mà không cần thiết can thiệp quản lý sâu./

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Hạ An, “Năm 2019 ngành dệt may sẽ gặp nhiều thách thức hơn 2018”, *Tạp chí Công thương*, <http://tapchicongthuong.vn/bai-viet/nam-2019-nganh-det-may-se-gap-nhieu-thach-thuc-hon-2018-59525.htm>
2. Bộ Công thương, Diễn đàn: “Thuận lợi và khó khăn đối với Việt Nam khi thực

(39). Phúc Nguyên, 8 tháng năm 2019 Việt Nam xuất siêu 3,4 tỉ đô, <http://thoibaotaichinhvietnam.vn/pages/kinh-doanh/2019-08-29/8-thang-nam-2019-viet-nam-xuat-sieu-34-ty-usd-75722.aspx>, truy cập 10/9/2019.

(40). Nguyễn Thanh, tldd.

(41). Bloomberg News, *China's August Exports Unexpectedly Shrink as U.S. Tariffs Bite*, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-09-08/china-aug-exports-1-0-y-y-in-dollar-terms-est-2-2>, truy cập 10/9/2019.

hiện Hiệp định Đối tác toàn diện và tiến bộ xuyên Thái Bình Dương (CPTPP) trong bối cảnh căng thẳng thương mại Mỹ Trung”, ngày 30/8/2019, <https://www.moit.gov.vn/web/guest/tin-chi-tiet/-/chi-tiet/dien-%C4%91an-thuan-loi-va-kho-khan-%C4%91oi-voi-viet-nam-khi-thuc-hien-hiep-%C4%91inh-%C4%91oi-tac-toan-dien-va-tien-bo-xuyen-thai-binh-duong-cptpp-trong-boi-canhh-cang-thang-thuong-mai-my-trung--16422-16.html>

3. Bloomberg News, *China's August exports unexpectedly shrink as U.S. tariffs bite*, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-09-08/china-aug-exports-1-0-y-y-in-dollar-terms-est-2-2>
4. Bryan A. Garner, *Black's Law Dictionary (Eleventh Edition)*, Thomson Reuters, USA, 2019.
5. Cho Jin-Young, *Samsung and LG lead Vietnamese economy*, <http://www.businesskorea.co.kr/news/articleView.html?idxno=20066>
6. Daniel Workman, *World's top export countries*, <http://www.worldstopexports.com/worlds-top-export-countries/>
7. Jens Katsner, *Vietnam seeks to boost fabric production for CPTPP orders*, https://www.just-style.com/analysis/viet-nam-seeks-to-boost-fabric-production-for-cptpp-orders_id136287.aspx
8. Michelle Russell, *Vietnam should exploit CPTPP markets for growth*, https://www.just-style.com/news/vietnam-should-exploit-cptpp-markets-for-growth_id133218.aspx

(Xem tiếp trang 96)